

Я. В. Лупій

професор,

завідувач кафедри кіно і телебачення

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

С. А. Даниленко

кандидат наук з державного управління,

старший викладач кафедри кіно і телебачення,

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ АУДІОВІЗУАЛЬНОЇ СФЕРИ

Анотація. Розглянуто перспективні можливості підготовки фахівців для аудіовізуальної сфери України. Досліджено шляхи фахової підготовки нового покоління режисерів, операторів, а також ведучих і дикторів кіно і телебачення. Виявлено важливість багатоаспектності й міждисциплінарності у навчальному процесі стосовно підготовки фахівців аудіовізуальної сфери. Акцентовано увагу на сучасну інноваційну діяльність кіношкіл у XXI ст. із урахуванням прискорення розвитку цифрових технологій в Україні. Запропоновано новітні методи підготовки майбутніх вітчизняних фахівців аудіовізуальної сфери з врахуванням досвіду закладів вищої освіти країн Європи.

Ключові слова: кіно, телевізійне виробництво, інноваційні впровадження, освітній процес, європейський досвід, аудіовізуальна сфера.

Постановка проблеми. Можливості професійної підготовки кадрів в аудіовізуальній сфері в Україні й визначення методик професійної підготовки нового покоління режисерів, операторів, ведучих, дикторів кіно і телебачення постійно залишаються в полі зору науковців, які досліджують питання, пов'язані з багатовимірністю та міждисциплінарністю освітнього процесу. В той же час існують не вирішені питання, що стосуються впровадження в освітню практику кінотелешкіл України сучасних інноваційних методик з урахуванням прискореного розвитку цифрових технологій. Порівнюючи стандарти підходів і методів навчання студентів, майбутніх фахівців аудіовізуальної сфери, в Україні та європейських країнах, особлива увага зосереджується на необхідності впровадження нових форм і методів навчання студентів, вивчення навчальних планів, структури практичної підготовки та структури дипломних робіт.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний аналіз розвитку екранного мистецтва в статті базується на ідеях інновацій в аудіовізуальній сфері, які є універсальним ресурсом для подальшого розвитку освітнього процесу підготовки фахівців для вітчизняного кіно і телебачення. Новітні технології запропонували абсолютно новий простір для творчості – не лише як поле для багатоваріантних форм демонстрації твору, а й як «майданчик» для активної діяльності. Йдеться про інтерактивне медіа-мистецтво, про синергію класичних художніх прийомів та технічну складову мистецтва, про характер взаємовідносин традиційних й нових засобів художньої виразності.

Дослідники А. Алфьоров та З. Алфьорова у своїй науковій праці «Морфологія аудіовізуальної сфери: практичний аспект» акцентують увагу на існуючій трансформації аудіовізуальної сфери та сфери креативних індустрій, а також визначають етапи «первинної» та «вторинної» діджиталізації у першій чверті XXI ст. На їх переконання «порівняльний аналіз цих змін в обох сферах Заходу та України в часовому вимірі свідчить про те, що в нашій країні спостерігається певне запізнення «вторинної» діджиталізації, як за об'єктивних (пандемія COVID-19; російсько-українська війна), так і суб'єктивних причин (недостатня розвиненість діджиталізованого українського середовища). Утім, ці недоліки Україна прагне подолати» [1, с. 3]. Своєю чергою Н. Шаролапова, В. Данилюк, та О. Красненко зазначають, що «деякі

сучасні технології в мистецтві витісняють традиційні лише тому, що надають майстрам різних галузей мистецтва нові й дуже широкі можливості. Поява комп'ютерної анімації як технології призвела до того, що кінематографісти можуть отримати результати та рішення, в яких неможливо відрізнити ігрові кадри від кадрів за допомогою комп'ютерної анімації» [6, с. 233].

На переконання науковців О. Безручко та Н. Качмар «перспективи в будь-якій творчій сфері, як і в будь-якій іншій, впливають безпосередньо з минулих досягнень, з таких успіхів, які створюють міцну основу для зростання. Це надає українському кіно не лише більші економічні та технічні можливості для зйомок, а й унікальну можливість інтегрувати українську культуру в європейську [2, с. 208].

Не менш важливим при цьому залишається аспект підготовки кадрів для аудіовізуальної сфери України. З позицій теорії екранного мистецтва його висвітлено у низці вітчизняних наукових публікацій. Так, С. Лисецький в своїй науковій статті «Екранна освіта в Україні: нотатки з приводу» вказує на те, що «стандарти екранної освіти в Україні мають свої специфічні особливості й ґрунтуються на знанні естетично-мистецьких понять, природи інтерактивного художнього середовища, особливості його сприйняття, та на вмінні використовувати передові комп'ютерні інформаційно-комунікаційні технології – як передумови виховання та існування митця. Науковець вважає, що «професійна творча діяльність в аудіовізуальній сфері, спрямована на естетичну і смислову організацію інтерактивного художнього простору як образного цілого. Кіно, як винахід, створили інженери, а на мистецтво кіно перетворили люди високої художньої культури. Тож сучасний автор візуальної складової фільму – має досконало володіти як технікою і технологією фільмування, так і образно-виражальними засобами формування екранного відеоряду. Тим самим в одній особі поєднуються іпостасі інженера і митця. Одна з них вимагає дотримання скрупульозної технологічної точності, а друга – польоту розвинутої уяви, художнього опосередкування реалій і втілення того в мистецьку форму» [5, с. 187].

На думку дослідника В. Шейка «глобалізація світових форм мистецького творення призвела до стрімкого ускладнення культури і мистецтва, вимагаючи від суспільства не тільки трансформації існуючої системи гуманітарної освіти, але й формування її більш гнучких, динамічних моделей». Науковець підкреслює, що «ціннісними орієнтирами й домінантами сучасної гуманітарно-мистецької освіти є її культурологічна та інформаційна складові, а сучасний вищий навчальний заклад, в якому відбувається становлення майбутнього фахівця аудіовізуальної сфери, повинен інтегрувати основні чотири зрізи означеної системи освіти: загальну, спеціальну, творчо-виконавчу та вищу спеціальну освіту. Саме ці чотири виміри сучасної фахової освіти є вимірами, на яких базуються новітні освітні стандарти» [7, с. 10].

Заслуговує, також, на увагу думка кінорежисера В. Кісіна, який вважає, що сучасне аудіовізуальне мистецтво це не просто універсальний набір прийомів та форм, це – «динамічний художній процес, творче та професійне становлення режисера, оператора, або телевізійного ведучого, «майстра» потребує системи професійної підготовки. Їх підготовка має бути якісною, будуватися на поєднанні фундаментальної професійної освіти в галузі сценічної та екранної режисури та вивченні специфічних особливостей нового виду режисерської творчості, оволодінні передовими комп'ютерними технологіями». В. Кісін називає стан під час роботи з групою «польотом» і згадує, що він почав знімати фільми, роблячи все самостійно, але потім «зрозумів, що люди, які оточують мене і допомагають мені, повинні бути кожен кращий за мене у своїй справі», і саме в процесі зйомок, коли режисер об'єднує групу людей та мотивує її працювати та викладатися виникає це особливе відчуття» [4, с. 15].

Емоційну складову практики занурення у творчий процес створення сучасного аудіовізуального твору можна висловити словами В. Вітра, який називає театр основою знань і традицій в режисурі кіно, як поєднання технічного і творчого в мистецтво, а телебачення сукупністю неймовірного поєднанням всіх існуючих у житті форм режисури. На погляд науковця студенти, які пройшли через «випробування професією» у навчальному просторі, опиняються в ситуації, коли зіткнення з реальними проблемами формує якийсь обов'язковий для дотримання зведення правил та заходів, створює власний інструментарій для вирішення нагальних питань, дає розуміння впливу рішень на роботу – свою та всієї групи, вміння приймати розумні, виважені рішення. Вони стають прихильниками ставлення до своєї майбутньої творчої професії [3, с. 154].

Мета дослідження полягає у визначенні потенціалу професійного розвитку аудіовізуальної сфери в Україні, а також можливостей впровадження інноваційних методів викладання в освітній процес студентів, які навчаються за спеціальністю «Аудіовізуальні мистецтва» на основі досвіду розвинених європейських країн.

Вклад основного матеріалу. Як свідчать реалії сьогодення, сучасні українські кіно і телебачення перебувають на стадії цифрової модернізації, переживають період реформ та радикальних змін. Ці зміни

викликані розвитком обчислювальної техніки та іншими технічними новаціями. З іншого боку, важливо розвивати й творчі людські ресурси, які можуть створювати якісний аудіовізуальний продукт. Новий ландшафт кінотелевиробництва, а також мистецька освіта потребують міждисциплінарного підходу до роботи кінорежисерів, операторів, аніматорів, мультимедіа-художників та інших фахівців у галузі екранного мистецтва. Не менш важливим нині залишається завдання щодо застосування інноваційних методів в освітньому процесі під час підготовки фахівців аудіовізуальної сфери. Зокрема, надмірне використання видовищних ефектів при розкритті екранних образів у кіно і телепостановках нерідко свідчить про їхню штучність та нереальність, що потребує вивчення різних співвідношень традицій вітчизняного кіно і телебачення. Сучасною вимогою до освітнього процесу є те, що майбутні фахівці аудіовізуальної сфери мають опанувати науково-практичні засади своєї професійної підготовки. Формування творчого мислення, вміння аналізувати та узагальнювати факти, відстоювати свою точку зору, критично підходити до джерел, вчитися співпрацювати з іншими є життєво важливим для всіх студентів. Зокрема, для активізації пізнавальної діяльності використовуються прості та складні технології, а саме: «мозковий штурм», «робота в парах та малих групах», «ротаційні трійки», «атака на викладача», «засідання експертної групи», а також постійні екскурсії на міські телерадіокомпанії та Одеську кіностудію. Студенти працюють у командах, творчо мислять, швидше та глибше вивчають теорію і практику кінотелебізнесу, демонструють свої професійні знання та навички, і вже на III-IV курсах випробовують екранну продукцію у різних формах та форматах. В основному це пов'язано з тим, що університет навчає студентів кіно, телебачення, фотографії та акторській майстерності. Студенти отримують знання для подальшої роботи на посадах режисерів, операторів, сценаристів, редакторів, телеведучих, дикторів кіно і телебачення. Навчання включає практичні семінари і теорію, історію культури і мистецтва, а також всебічний розвиток художніх і наукових напрямків.

Сучасні умови висувають набагато вищі вимоги до системи освіти, яка повинна підготувати фахівців для життя й професійної діяльності у величезному, динамічному та швидко мінливому світі. Інноваційні технології навчання, що використовуються в освітньому процесі, повинні ґрунтуватися на соціальному замовленні, професійних інтересах майбутніх спеціалістів та їх особистісних особливостях. Тому під час підготовки студентів використання інноваційних форм і методів має органічно поєднуватися з практичним осмисленням цілей, завдань навчання та розвитку.

У нашому дослідженні розглядається досвід професійної підготовки кадрів в аудіовізуальній сфері закладів освіти європейських країн. Серед них однією з найвідоміших є Лондонська кіношкола, заснована 1957 р., що вже кілька десятиліть готує фахівців для кіно і телебачення [8]. Нині цей навчальний заклад частково фінансується благодійними організаціями та державою. Проте основними його постачальниками є найбільші британські та американські кіно- та телекомпанії. Школа спеціалізується на магістерських та докторських програмах, в процесі опанування яких студенти здобувають ступінь магістра більшості кінопрофесій, включаючи кінотелевиробництво, написання сценаріїв, режисуру художніх фільмів, документальні фільми, анімацію, цифрові ефекти, дизайн та звукорежисуру. Освітній заклад пропонує короткі курси, сертифікаційні курси та дипломні програми лише для громадян Великобританії та ЄС. Навчальний рік складається з трьох семестрів. Щороку студенти та викладачі випускають понад 100 навчальних фільмів.

Підготовка широкого кола фахівців здійснюється за десятьма спеціальностями, зокрема режисерів, кінематографістів, сценаристів, продюсерів, монтажерів, композиторів, художників та звукорежисерів. Підготовка виконується з ухваленням рішення про майбутню спеціалізацію наприкінці другого року навчання. Перед цим у студентів є можливість спробувати себе у якості режисера, оператора, монтажера, звукорежисера, художника та продюсера. Навчання в школі з кожним семестром стає все важчим, а зйомка перетворюється з невеликих чорно-білих німих фільмів на повномасштабні професійні зйомки.

Викладацький склад лондонської кіношколи вважає, що студентів слід знайомити з різними видами кіно-і телемистецтва, а ідеї та проекти мають виходити від студентів, а не викладачів. Перехід від інформаційно-описового навчання до інноваційно-ефективного навчання пов'язаний із використанням нових комп'ютерних та інформаційних технологій, електронних підручників, відео матеріалів, вільної пошукової діяльності у навчальному процесі, що розвиває та забезпечує особистісну спрямованість. Студентам пропонується розробити чітке розуміння того, як професійні ролі позиціонуються протягом усього процесу розробки та виробництва програмного забезпечення. Все практичне навчання є ретельно інтегрованим з семінарами та іншими заходами, присвяченими вивченню кіно та телебачення у їхньому історичному, культурному та діловому контексті.

Особливий інтерес являє комплекс методик, спрямованих на розвиток творчого та критичного мислення аудиторії. Наприклад, практичні заняття з кінотелевиробництва (засновані на концепціях агентства, категорії, мови, технології, аудиторії та самовираження) досліджують контекст питань, пов'язаних із виробництвом аудіовізуального продукту. Сприйняття та моделювання ситуацій відбувається за допомогою рольових ігор, таких як аналіз творчих завдань та проблемних питань. Використання інноваційних методів, педагогічних дій та засобів в освітньому процесі сприяє подоланню стереотипів у різних сферах освіти, виробленню нових підходів до професійних ситуацій, стимулюванню творчої активності студентів, а також розвитку їх творчих здібностей.

У сучасних реаліях освіта стає все більш відкритою та глобальною. І в цьому зв'язку організація аудіовізуального освітнього процесу на прикладі давно перевіреного французького досвіду також є корисною. Нині французькі вищі навчальні заклади, пов'язані з аудіовізуальним мистецтвом, можна поділити на три основні категорії: університети, старші школи та коледжі [9]. Структура коледжу та старшої школи принципово відрізняється. Основними навчальними закладами з підготовки кіно фахівців є професійно-технічні училища.

Одним із найпрестижніших та найстаріших у Франції навчальним закладом із підготовки фахівців із кіновиробництва є вища школа кінематографу у Парижі. Під час навчання французьким студентам пропонується на вибір широкий спектр спеціалізованих навчальних дисциплін. Майбутні фахівці кіномистецтва набувають теоретичні, практичні, технічні та творчі навички, щоб стати професіоналами в аудіовізуальній сфері.

Уже на першому курсі студенти отримують базові знання про кіно образи, навчаються користуватися професійними відеокамерами, записуючим та освітлювальним обладнанням. На другому курсі студенти більше дізнаються про свою спеціальність, на практиці знімають короткометражні фільми та поступово обирають конкретні спеціалізації. Крім того, більш поглиблені теоретичні курси зосереджені на вивченні проблем та тенденцій кіновиробництва, а також на введенні у дослідницьку діяльність. На випускному курсі студенти проходять стажування в одному з попередньо обраних професійних проєктів. Цей період навчання вважається одним із найважливіших для розвитку їх кар'єри. Він повністю присвячений виконанню дипломного проєкту під керівництвом експертів та викладачів, які сприяють професійній інтеграції [10].

Вища школа кінематографу у Парижі відіграє особливу роль у створенні кадрових систем кіновиробництва й тісно співпрацює з корпоративними організаціями. Це має багато переваг як для кожного студента, так і для розвитку кіномистецтва загалом.

Ще однією важливою особливістю системи розвитку людських ресурсів французької кіно освіти є те, що всі навчальні заклади мають всебічну підтримку студентів в освітньому процесі, роблять акцент на їх фінансовому забезпеченні, професійній інтеграції, культурному розвитку, фаховій перепідготовці, а також співпраці з іноземними освітніми закладами.

Сьогодні вища школа кінематографу у Парижі продовжує готувати режисерів, операторів, продюсерів, звукорежисерів, сценаристів, монтажерів, декораторів, та дистриб'юторів. Важливою особливістю цього навчального закладу є відсутність штатних викладачів. Щороку представники кіноіндустрії співпрацюють із школою, допомагають освітньому процесу. Окрім того французька школа кінематографу продовжує співпрацю та обмін студентами з кіношколами Нью-Йорку, Токіо, Лондону, Буенос-Айресу, Берліну і Лос-Анджелесу.

Важливим чинником у процесі кореляційного досвіду професійної підготовки стало ознайомлення із навчальними програмами Німеччини. Стандартна чотирирічна навчальна програма Німецького інституту кіно і телебачення у Мюнхені побудована таким чином, щоб кожен студент мав можливість зняти власний фільм, взяти участь у виробництві фільму однокурсника, а також виступити у різних ролях, включаючи режисера, оператора, звукорежисера та продюсера [11].

Уже на першому році навчання студенти мають можливість зустрітися з людьми, причетними до кінотелевиробництва, стати учасниками численних показів фільмів, навчатися за обраною спеціальністю. Другий курс здебільшого фокусується на документальних фільмах. Усі студенти, крім сценаристів та декораторів, проходять курси документального кіно. Згодом формується майстерня документального кіно, в якій режисери-документалісти запрошуються до роботи над проєктами, проходячи етапи від розробки ідеї до її втілення. На третьому курсі інститут кіно і телебачення запрошує досвідченого режисера чи продюсера керувати зйомками студентських фільмів. Цей творчий процес триває з вересня до березня, після чого студенти проходять професійні проєктні стажування.

Для удосконалення теоретичних знань студенти-художники та оператори виконують завдання, пов'язані зі створенням візуальних об'єктів. Четвертий рік навчання присвячений виконанню двох дипломних проєктів: творчого (кіно і телебачення) та наукового (дисертація). Дипломна робота виконується за наміченим планом у встановлених умовах. У залежності від спеціалізації студенти оволодівають сценарною майстерністю короткометражного та художнього фільму, беруть участь у створенні фільмів у якості оператора, режисера та звукорежисера, а також оволодівають мистецтвом кінотелемонтажу.

Варто зазначити, що німецька система вищої кінотелеосвіти має свій вплив на систему розвитку людських ресурсів аудіовізуальної сфери. Основним принципом побудови вищих навчальних закладів є «академічна свобода», зумовлена не лише тим, що німецькі ЗВО є автономними установами, а й відносною свободою та незалежністю, що надається кожному члену університетської спільноти. Важливою особливістю німецької кінотелеосвіти є те, що кожен студент індивідуально обирає конкретну спеціалізацію та освітню програму, а також відповідним чином планує своє навчання.

Німеччина є європейським лідером за кількістю мережі ЗВО, що готують фахівців для кіно та телеіндустрії. Не менш відомим та успішним у цьому напрямі є університет кіно в Бабельсберзі, заснований 2014 р. [12]. Проєктно-орієнтований підхід до навчання дозволяє цьому ЗВО скоротити терміни інтеграції випускників у професійну індустрію та створити всім студентам під час навчання умови для практики на великих знімальних майданчиках. Навчальний заклад бере активну участь в обміні студентами з іншими кіношколами світу, включаючи Францію, Аргентину, США, Канаду, Південну Африку та Ізраїль. Університет кіно в Бабельсберзі готує продюсерів, режисерів ігрових та неігрових фільмів, операторів, звукорежисерів, фахівців з анімаційного дизайну, сценаристів, редакторів та композиторів. Як й у французьких кіношколах, прийом у Баден-Вюртемберг має загальний характер.

На першому курсі німецькі студенти опановують дисципліни загальнотеоретичного напрямку незалежно від їх підготовки чи рівня спеціалізації. Отримавши базові знання, другокурсники та третьокурсники залучаються до процесу кіновиробництва, що дозволяє університету виробляти понад 200 фільмів на рік. Наприкінці четвертого курсу студенти затверджують дипломний проєкт, виконання якого проводитиметься протягом п'ятого курсу. І в цьому плані особливої різниці між системою навчання в Україні і Німеччині немає. Сьогодні університет кіно в Бабельсберзі активно використовує міждисциплінарний підхід до навчання. Протягом всього періоду навчання творча молодь обов'язково відвідує щотижневі курси з історії кіно та здійснює обов'язковий перегляд різноманітних фільмів. У ЗВО проходять численні майстер-класи, практичні та теоретичні семінари кіноакторів. Майбутні фахівці мають вивчити основи кожної кіно професії.

У рамках міжнародного співробітництва університет співпрацює з багатьма навчальними закладами Європи. Серед них академія кіно і телебачення у Варшаві [13]. Напрями навчальної програми, які пропонує ЗВО, базуються на спеціальностях режисури, кінематографії, продюсування, сценарної майстерності, анімації, монтажу та акторської майстерності.

Навчання складається з серії практичних занять та теоретичної частини вивчення історії, мистецтва та культури, які сприяють базовому художньому розвитку кожного студента. Ключовою особливістю академії кіно і телебачення у Варшаві є думка його керівництва про те, що кіномистецтво краще набувати на спеціалізованому майданчику, а не в стінах лабораторії. Саме ця позиція визначає спрямованість освіти, орієнтованої на студентську практику та творчу свободу. Академія має у своєму розпорядженні сучасне технічне обладнання та студії пост продукції, що дозволяє студентам використовувати професійне обладнання для кращої та швидшої інтеграції в індустрію. Після закінчення навчання всі студенти отримують ступінь магістра та захищають дипломний фільм та дипломну роботу.

Також, навчальний заклад активно розвиває міжнародні зв'язки у сфері аудіовізуальної наукової діяльності, інтеграції викладачів та студентів у професійні організації та кіностудії. Одним із важливих підрозділів академії є центр аудіовізуальних досліджень, де навчальний заклад готує професіоналів у галузі режисури, кінематографії, виробництва, монтажу, драматургії, звукорежисури та анімації. Окрім того, академія кіно і телебачення у Варшаві має міжнародний відділ та пропонує заняття з англійської мови для іноземних студентів.

Освітня програма, як і в багатьох інших кіношколах Європи, орієнтована насамперед на практику. Наприклад, у сусідній Словаччині, а саме в академії кіно і телебачення у Братиславі, кожна навчальна група має свого керівника, який веде заняття і допомагає студентам втілювати свої творчі ідеї в життя [14]. Інші курси проходять у формі факультативів, які студенти обирають самостійно. Крім того, навчальний заклад запрошує на лекції та майстер-класи відомих кінорежисерів та кінооператорів.

Отже, навчання студентів у європейських освітніх закладах спрямоване на підготовку професіоналів, які готові працювати в кіно та на телебаченні. Майбутні фахівці аудіовізуальної сфери мають доступ до кращого технічного обладнання, тому на момент вступу на професійний знімальний майданчик вони вже знайомі з камерами, освітленням, знімальним обладнанням та іншим технічним обладнанням. Обстановка під час тренування максимально наближена до реальної. При цьому слід зазначити, що практично всі кінотелешколи будують своє навчання таким чином, щоб усі студенти, незалежно від обраної ними спеціалізації, набували теоретичних, практичних, технічних і творчих компетенцій, які дозволяють їм стати професіоналами в галузі кіно-телевиробництва.

Ще однією важливою особливістю європейських вищих навчальних закладів у сфері кіно і телебачення є все більша інтеграція студентів до програм міжнародного обміну. За допомогою цих заходів реалізується головна мета європейської кіноосвіти, а саме підготовка фахівців кіно і телебачення, готових до реальних змін, які характерні для сучасного аудіовізуального ринку.

З огляду на європейський досвід організації навчального процесу, професорсько-викладацький склад Міжнародного гуманітарного університету (м. Одеса) прагне використовувати у своїй роботі стійкі освітні засади. При формулюванні принципів підготовки режисерів, дикторів і телеведучих особлива увага приділяється моральним якостям особистості, їх професійним здібностям, здатності позитивно впливати на оточуючих. У навчальному закладі особливе місце займає навчання у творчих майстернях. Це об'єднує студентів однієї спеціалізації під управлінням керівника. Сьогодні, як і раніше, наші майстер-класи проводять найкращі кінематографісти, які не переривають своєї активної професійної діяльності у світі кіно.

Слід зазначити, що різноманітність творчих особистостей як у навчальному, так і у студентському середовищі ускладнюють виявлення чітких та відчутних тенденцій молодіжної творчості. Але в той же час теми, образи, мотиви, сюжети та стилістичні прийоми деяких студентських творчих робіт й надалі знаходять своє застосування у професійній аудіовізуальній сфері. Як свідчить практика, сьогодні більшості студентів важко знайти спосіб самовираження. Їхнє прагнення до інновацій пов'язане з потребою у набутті практичних навичок роботи у знімальних групах та освоєнні сучасної техніки.

Головна мета – фахово та морально підготувати випускників до більш складних етапів, які пов'язані із впровадженням інноваційних концепцій у кінотелевиробництво. При цьому особлива увага приділяється індивідуальним заняттям викладачів зі студентами. До загальних принципів роботи належать комплексна професійна підготовка, регулярні заняття в навчальних аудиторіях, стажування на Одеській кіностудії та місцевих телеканалах, які допомагають набутти та удосконалити практичні навички кінотелевиробництва.

Останніми роками в Міжнародному гуманітарному університеті (м. Одеса) розгорнуто взаємопов'язаний процес диференціації та інтеграції фахівців різного профілю. Підготовка здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво» (кіно- та телережисери, оператори, телеведучі, диктори), крім занять за загальним планом, мають можливість відвідувати індивідуальні заняття, що відрізняються за змістом, періодом, майбутнім кваліфікаційним рівнем. Особливе значення при цьому мають концепція, психологія, дія, атмосфера кадру, монтаж, індивідуальний стиль, новітні технології, візуальні та звукові аспекти короткометражних фільмів (художніх, документальних, наукових). Враховуючи різноманітність існуючих думок, концептуалізація критеріїв традиції та інновацій в режисурі є непростим завданням. Викладачі університету вважають, що засвоєння основ професії, пов'язаної із аудіовізуальним мистецтвом, має першорядне значення, дозволяючи поступово опанувати доступну для її аудиторії виразну мову кіно і телебачення.

Підготовка фахівців у сфері аудіовізуального мистецтва на ранніх етапах навчання пов'язана зі зняттям напруженості, що дозволяє студентам набутти свободи самовираження як усередині, так і зовні. Починаючи з короткої замальовки студенти наприкінці навчання створюють повноцінний аудіовізуальний продукт. Критеріями оцінки їхньої творчості є психологія, імпровізація, внутрішня плінність, сценічна мова, виразність рухів, костюм, грим та творчі здібності.

Студенти як в кіно, так і на телебаченні намагаються працювати над образами у якості сценариста, режисера та оператора. Крім традиційних принципів краси вони розглядають принципи єдності драми, образності, кінематографічного руху, композиції кадру, композиції пейзажу, розміщення світла та інших специфічних питань. Оцінки, які отримують студенти під час роботи та після її завершення, заохочують самокритику, зосереджують увагу на головному. Методи та критерії оцінки студентської роботи з точки зору традиції та новаторства потребують свого удосконалення. Однак із практичної точки зору вони

загалом відповідають основним цілям. Створення умов для розвитку таланту молодого кінематографіста і телевізійника обов'язково сприятиме стимулюванню його творчості, уяві, інтуїції, емоційній пам'яті, відкриттю нового, естетичному вихованню.

За роки існування Міжнародний гуманітарний університет (м. Одеса) підготував понад 200 фахівців для кінематографу і телебачення. Професорсько-викладацький склад намагається і надалі в своїй роботі дотримуватися європейських освітніх стандартів, розробляти інноваційні навчальні програми та впроваджувати у практику обмін студентами. На нашу думку взаємозв'язок та творчий обмін інноваціями та традиціями сприятимуть загальному розвитку аудіовізуальної освіти, кіно- та телевізійного мистецтва як в Україні, так і у всьому світі.

Досвід роботи з підготовки фахівців аудіовізуальної сфери у Міжнародному гуманітарному університеті (м. Одеса): вивів своєрідну аксіому: школа режисури + комп'ютерні технології = режисура мультимедіа». За її допомогою студенти мають можливість творити екранні твори різної складності: анімаційні фільми, інтерактивні твори, художні короткометражні фільми, телевізійні сюжети, навчальні програми, презентаційні рекламні інтерактивні твори тощо. Ці результати творчості екранних мистецтв, дозволяють говорити про підготовку фахівців для аудіовізуальної сфери, які мають теоретичні та практичні уявлення про принципи та правила створення досить широкого спектру сучасних мультимедійних творів, а також в основі своєї практичної діяльності вирішувати завдання управлінських та коригувальних властивостей. Одним із важливіших завдань студентів які навчаються за спеціальністю «аудіовізуальне мистецтво та виробництво» є організація колективної творчості, робота в команді, звітність один перед одним та розуміння своєї відповідальності за загальний результат. Це є серйозним випробуванням, тому що професійна підготовка режисера, оператора та ведучого кіно і телебачення передбачає розвиток лідерських якостей, а ще уміння знайти своє місце в команді та підкоритися загальному завданню.

Згідно вимогам часу фахівці аудіовізуальної сфери мають бути готові до створення різних видів кіно-і телемистецтва за власним художнім задумом на основі сценарію, об'єднувати та спрямовувати при цьому творчість художників комп'ютерної графіки та анімації, відеооператора, фотографа, композитора, звукозапису реалізуючи весь спектр технічних можливостей комп'ютерних технологій. Відповідно до фундаментальної та спеціальної підготовки сучасні спеціалісти кіно і телебачення можуть займатися творчою діяльністю в галузі будь-яких видів комп'ютерних мистецтв та екранної творчості, а також організаційно-творчою та педагогічною діяльністю.

Слід зазначити, що освітня програма майбутніх фахівців аудіовізуальної сфери передбачає на кожному курсі час роботи над індивідуальним екранним твором будь-якої форми. Особливістю їх виробничої практики є колективна творчість. Тому необхідно в рамках навчання не лише розповісти про можливості всіх форм мультимедійних творів, а й намагатися якомога ближче наблизити студента до проблемних питань, які виникають у процесі їх створення у кожного фахівця, на кожному з етапів.

Розглянуті у нашій статті форми та методи роботи можуть бути використані на практичних заняттях творчих дисциплін аудіовізуального мистецтва, пов'язаних зі створенням колективного творчого продукту, враховані при розробці робочих навчальних програм з метою вирішення завдання підготовки кадрів для кіно і телебачення у контексті сучасних вимог. Дослідження можливостей впровадження інноваційних методів у навчальному процесі, а також створення умов для творчості та розвитку таланту майбутніх фахівців аудіовізуальної сфери в Україні є важливим завданням для сприяння розвитку вітчизняного кіно і телебачення, створення сприятливих умов для реалізації людини як особистості у сфері культури та мистецтва.

Висновок. Дослідження довело, що подальша підготовка студентів за спеціальністю «Аудіовізуальні мистецтва» повинна враховувати інноваційні методики теоретичної та практичної реалізації елементів освітніх проектів, а також досвід європейських країн у сфері кіно та телебачення. Особлива увага при цьому повинна бути зосереджена на вивченні навчальних планів, організації практичної роботи та структури дипломних робіт ведучих навчальних закладів Європи, а також дослідженні та узагальненні теоретичних і практичних елементів освітніх проектів, спрямованих на розвиток кадрового потенціалу кінотелевиробництва. Підвищення академічної мобільності студентів та професорсько-викладацького складу, відповідне матеріально-технічне та методичне забезпечення навчального процесу, ефективність та якість виробничої практики студентів сприятимуть їх професійній інтеграції і подальшому працевлаштуванню за обраною спеціальністю, а також можливості стати новою генерацією режисерів, операторів, кіно-і телеведучих, та дикторів України.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у поглибленому вивченні теми застосування інноваційних методів та європейського досвіду для підготовки фахівців аудіовізуальної сфери в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алфьоров, А. М., Алфьорова, З. І. Морфологія аудіовізуальної сфери: практичний аспект. *Colloquium-journal*. 2022. С. 3–6. URL: <https://colloquiumjournal.org/wp-content/uploads/2022/05/Colloquiumjournal-2022-130-1.pdf>. (дата звернення: 15.04.2023).
2. Безручко, О., & Качмар, Н. Розвиток сучасного українського кіномистецтва. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*, 2021. № 4 (2). С. 208–216. URL: <https://doi.org/10.31866/2617-2674.4.2.2021.248680> (дата звернення: 15.04.2023).
3. Вітер В. Про сучасну телережисуру Сучасні проблеми художньої освіти в Україні: Медіаосвіта в Україні. *Сучасний стан, проблеми розвитку* : зб. наук. пр. Інституту проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України Київ : Інтертехнологія, 2008. С.154–159. URL: http://www.mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/ho4/НО-4_2008_p-154-159_Viter.pdf (дата звернення: 15.04.2023).
4. Кісін В.Б. Режисура як мистецтво та професія; Життя. Актор. Образ: Із творчої спадщини. Київ : Видавничий дім KM Academia, 1999. С. 15–18.
5. Лисецький С. Екранна освіта в Україні: нотатки з приводу. Сучасні проблеми художньої освіти в Україні: Медіаосвіта в Україні. *Сучасний стан, проблеми розвитку* : зб. наук. пр. Інституту проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України. Київ : Інтертехнологія, 2008. С. 187–191. URL: http://www.mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/ho4/НО-4_2008_p-187-191_Lysetsky.pdf. (дата звернення: 15.04.2023).
6. Шаролапова Н., Данилюк В., Красненко О. Інноваційний шлях розвитку кіномистецтва. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*. 2021. № 4 (2), С. 233–243. URL: <https://doi.org/10.31866/2617-2674.4.2.2021.248696> (дата звернення: 15.04.2023).
7. Шейко В. Сучасна медіаосвіта в Україні: Виклики сьогодення. Сучасні проблеми художньої освіти в Україні: Медіаосвіта в Україні. *Сучасний стан, проблеми розвитку* : зб. наук. пр. Інституту проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України. Київ: Інтертехнологія, 2008. С. 10–13. URL: http://www.mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/ho4/НО-4_2008_p-010-013_Sheyko.pdf (дата звернення: 15.04.2023).
8. Офіційний сайт Лондонської кіношколи. URL: <https://lfs.org.uk/>
9. ESEC. Офіційний сайт вищої школи кінематографу у Парижі. URL: <https://www.esec.edu/>
10. Ecolesuperieuresetinstituts. Офіційний сайт вищих шкіл та інститутів аудіовізуальних мистецтва Франції. URL: <http://www.cinemadfilms.com/pages/etablissements/les-grandes-ecoles-superieures-les-instituts-les-ecoles-privées.html> (дата звернення: 15.04.2023).
11. HFF. Офіційний сайт Німецького інституту кіно і телебачення у Мюнхені. URL: <https://www.study-in-bavaria.de/de/was-und-wo/kunsthochschulen/hochschule-fuer-fernsehen-und-film-muenchen-hff.html> (дата звернення: 15.04.2023).
12. Filmuniversität Babelsberg. Офіційний сайт університету кіно в Бабельсберзі. URL: <https://www.filmuniversitaet.de/> (дата звернення: 15.04.2023).
13. AkademiaFilmu i Telewizji. Офіційний сайт академії кіно і телебачення у Варшаві. URL: <https://www.afit.edu.pl/> (дата звернення: 15.04.2023).
14. SFT. Slovenskáfilmová a televíznaakadémia. Офіційний сайт академії кіно і телебачення у Братиславі. URL: <https://sfta.sk/> (дата звернення: 15.04.2023).

Ya. Lupii, S. Danylenko. Implementation of innovative methods and European experience in the training of audiovisual professionals. – Article.

Summary. Prospective possibilities of training specialists for the audiovisual sphere of Ukraine were considered. Ways of professional training of a new generation of directors, operators, as well as presenters and announcers of film and television have been studied. The importance of multifacetedness and interdisciplinarity in the educational process regarding the training of audio-visual specialists was revealed. Attention is focused on modern innovative activities of film schools in the XXI century taking into account the acceleration of the development of digital technologies in Ukraine. The latest methods of training future domestic specialists in the audiovisual field are proposed, taking into account the experience of higher education institutions in European countries.

Key words: cinema, television production, innovative implementations, educational process, European experience, audiovisual sphere.